

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова  
Факультет романо-германської філології  
Кафедра граматики англійської мови



“ЗАТВЕРДЖУЮ”  
Проректор з науково-педагогічної роботи

(П.І.Б.)  
2020 р.

## **НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ**

### **Теоретична граMATика основної іноземної мови**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність : 035 філологія

Спеціалізація: 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно),  
перша – англійська

Розробник: Морозова І.Б., д.філол.н., проф., професор кафедри граматики англійської мови

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри граматики англійської мови

Протокол № 1 від 31.08. 2020р.

Завідувач кафедри  Карпенко О.Ю.

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-германської філології

Протокол № 1 від. "31" серпня 2020 р.

Голова НМК

  
(підпис)

Телецька Т.В.  
(прізвище та ініціали)

## ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Теоретична граматики основної іноземної мови» укладена відповідно до:

1. Стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

2. Положення про освітні програми в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова

3. Освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацією 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Режим доступу: [onu.edu.ua](http://onu.edu.ua)

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є історія становлення і розвитку граматичної науки, основні її проблеми морфології та синтаксису англійської мови та засоби їхнього розв'язання.

### **Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.**

Дисципліна «Теоретична граматики основної іноземної мови» є нормативною, містить 3 кредити (34 аудиторних години та 56 годин самостійної роботи для денної форми навчання та 18 аудиторних годин та 72 години самостійної роботи для заочної форми навчання) та має 2 змістових модулі.

## 1. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета навчальної дисципліни:** навчити студентів основним принципам та закономірностям граматичної будови сучасної англійської мови в аспекті її структури та функціонування, класичним та сучасним підходам до аналізу мовних одиниць та явищ, а також розвинути у студентів науково-лінгвістичне мислення, уміння орієнтуватися у науковій лінгвістичній інформації, розуміння природи граматичних явищ та процесів. Отже у фокусі курсу - розкриття основних особливостей англійської мови в порівнянні з рідною.

### **Завдання:**

- **Методичні:** узагальнення та систематизація теоретичних знань про англійську мову;

- **Пізнавальні:** розширення нормативних відомостей про англійську як іноземну мову;

- **Практичні:** удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця з іноземної мови.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

### **Інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) та методики навчання іноземних мов у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної й педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

### **Загальні компетентності:**

**ЗК02.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

**ЗК06.** Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

**ЗК07.** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності.

**ЗК10.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**ЗК11.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

**Спеціальні компетентності:**

**СК01.** Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

**СК07.** Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та усного і письмового фахового перекладу з англійської мови українською, з української мови англійською.

**СК08.** Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

**Очікувані програмні результати навчання:**

**ПР 16.** Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції германської філології, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

• **знати:**

- основні теоретичні положення про граматичну будову сучасної англійської мови. особливості граматичної будови сучасної англійської мови;
- основні сучасні лінгвістичні теорії та підходи до аналізу мовних одиниць;
- основні методики граматики-лінгвістичного аналізу: дистрибутивний аналіз, трансформаційний аналіз, опозиціонально-категоріальний аналіз, актомовленнєвий аналіз, дискурсивний аналіз;

• **вміти:**

- на основі спостереження мовних фактів робити узагальнення про ті чи інші процеси сучасної англійської мови;
- надавати правильну теоретичну інтерпретацію мовним явищам;
- ілюструвати кожне теоретичне положення конкретними мовними прикладами;
- працювати з науковою лінгвістичною літературою;
- використовувати теоретичні знання у практичному викладанні англійської мови;
- використовувати сучасні методи лінгвістичного аналізу для аналізу мовних явищ.

**Теоретичну основу курсу** складають наукові досягнення сучасної лінгвістики у галузі граматичної семантики, категоріальної граматики, конструктивного синтаксису, лінгвістики тексту, лінгвістичної прагматики, аналізу дискурсу, когнітивної лінгвістики та психолінгвістики стосовно англійської мови. Включення у теоретичний курс граматики основ спеціальних методик граMATико-лінгвістичного аналізу (дистрибутивного, опозиційно-категоріального, трансформаційного, конструктивного, актомовленнєвого, дискурсивного) дає можливість на конкретному мовному матеріалі показати шляхи наукового осмислення мовних фактів та явищ.

Курс базується на знаннях студентами курсів: “Вступ до германського мовознавства”, “Історія англійської мови”, “Лексикологія англійської мови” , а також “Філософія“, “Логіка“.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру. Учбовий матеріал складається з двох модулів-блоків. Кожний модуль має на меті дати студенту уявлення про умови формування та розвитку граматичної системи англійської мови, допомогти студенту узагальнити відомості про граматичну будову сучасної англійської мови, ознайомитись з сучасними підходами до мовних проблем та з тенденціями мовного вжитку.

Мовні явища, зокрема, подані в діяxронії та в зв'язку з історичними умовами формування нації. Результати засвоєння курсу віддзеркалюються у вигляді модульних контрольних робіт.

Крім того, вивчення курсу передбачає підготовку майбутнього вчителя англійської мови до подолання тих методичних труднощів, які можуть виникнути в процесі викладання англійської мови в школі.

## **2. Зміст навчальної дисципліни**

### **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1**

#### **Chronological Development of the Theory of Grammar**

**Тема 1.** Grammar as It Was Understood in the Ancient Times and at Present. Its Place among Other Linguistic Sciences.

**Тема 2.** Different Types of Grammar. Prescriptive and Descriptive Grammar. Objective and Subjective Grammar.

**Тема 3.** The Historical Premises of the Origin of Theoretical Grammar. Periodization of Grammar

**Тема 4.** Early Prenormative Grammar. Its Founders and Their Input.

**Тема 5.** The English Academy of the 18 c. The First Prescriptive Grammars and the Codification of the English Language.

**Тема 6.** Henry Sweet, His Postulates and the Rise of Scientific Grammar. Henry Sweet's Understanding of the Norm.

**Тема 7.** The Development of Grammar in the 20 c. The Rise of Modern Theoretical Grammar.

**Тема 8.** The Development of Structural and Functional Grammar and Their Most Well-Known Representatives.

**Тема 9.** The Development of Transformational and Generative Grammar and Their Most Well-Known Representatives.

**Тема 10.** The Rise of Pragmatics and Textual Grammar.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2**

### **Modern Theoretical Grammar: Views & Approaches**

**Тема 11.** Stages and the Main Principles of Linguistic Analysis.

**Тема 12.** The Problem of Parts of Speech in Modern English.

**Тема 13.** New Parts of Speech and Their Grounding. The Problem of the Category of State.

**Тема 14.** The “Stone –Wall” Problem and the Clue to Its Solution.

**Тема 15.** The Problem of Language and Speech in Modern Linguistics. Parts of Speech on the Levels of Language and Speech.

**Тема 16.** Traditional Understanding of Parts of Speech. Their Definition. Different Sets of Parts of Speech.

**Тема 17.** The Suggested Definition of the Parts of Speech (after Prof. A.K. Korsakov)

**Тема 18.** The Noun. Common Definition. Improved Definition. Classification.

**Тема 19.** The Problem of the Article. Its Definition and Scientific Understanding.

**Тема 20.** The Verb. Traditional Definition. Different Approaches to the Problem.

**Тема 21.** Actions, States, Processes. Classification of Processes. The Improved Definition of the Verb.

**Тема 22.** Syntactic Structures. Syntactically-Structured and Syntactically Non-Structured Sentences.

**Тема 23.** The Structure of Predication. Its Constituents. The Scientific Meaning of Predication. The Primary and Secondary Structures of Predication. Examples.

**Тема 24.** The Structure of Complementation. Its Components. Types of Complement.

**Тема 25.** The Structures of Modification and Coordination. Their Components.

**Тема 26.** Members of the Sentence. Traditional System. Its drawbacks.

### **3. Рекомендована література**

#### **Основна**

1. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка (на англ. яз.). – М., 2000.
2. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики. – М., 2004.
3. Вейхман Г.А. Новое в английской грамматике. – М., 2018.
4. Долгова О.В. Синтаксис как наука о построении речи. – М., 1980.
5. Иванова И.Г., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка (The structure of Modern English). – Л., 1981.
6. Колшанский Г.В. Коммуникативные функции и структура языка. – М., 1984.

7. Морозова И. Б. Коммуникативные типы простого предложения в свете теории информации / И. Б. Морозова // Сучасні дослідження з іноземної філології. – Ужгород : ТзОВ «Папірус-Ф», 2007. – Вип. 5. – С. 317 – 323.
8. Морозова И. Б. Структурно-организующая роль простого предложения в различных функциональных стилях и формах общения (на материале современного английского языка) : монография / И. Б. Морозова. – [2-е изд., доп. и расш.]. – Одесса : АО БАХВА, 1998. – 192 с.
9. Морозова И. Б. Парадигматичний аналіз структури і семантики елементарних комунікативних одиниць у світлі гештальт-теорії в сучасній англійській мові : монографія / І. Б. Морозова. – Одеса : Друкарський дім, 2009. – 384 с.
10. Морозова Э.Я. Практикум по теоретической грамматике (Theoretical Grammar Through Practice). – Л., 1973.
11. Morozova I.V. Notes on the Theory of English Grammar / I.V. Morozova. – Notes of Lectures, 2020.

#### Додаткова

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке : учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – 4-е изд. стер. – М. : Флинта, 2014. – 416 с.
2. Беликов В. И. Корпус как язык. От масштабируемости к дифференциальной полноте / В. И. Беликов // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: По материалам ежегодной Международной конференции “Диалог” (Бекасово, 29 мая – 2 июня 2013 г.). – Вып. 12 (19). – М.: Изд-во РГГУ, 2013. – С. 83–95.
3. Белоусов А. В. Основы единой теории мышления. Язык и мышление / А. В. Белоусов. – Тула [б. и.], 2006. – Ч.1. – 864 с.
4. Біскуб І. П. Англомовний дискурс програмного забезпечення як модель мовленнєвої взаємодії людини й комп'ютера: монографія / І. П. Біскуб. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 388 с.
5. Корнеева Е.А., Кобрина Н.А., Гузеева К.А. и др. Пособие по морфологии современного английского языка. – М., 1994.
6. Кубрякова Е.С. Коммуникативный аспект речевой деятельности. – М., 1986.
7. Морозова И. Б. Структурно-организующая роль простого предложения в различных функциональных стилях и формах общения (на материале современного английского языка) : монография / И. Б. Морозова. – [2-е изд., доп. и расш.]. – Одесса : АО БАХВА, 1998. – 192 с.
8. Морозова И. Б. Коммуникативные типы простого предложения в свете теории информации / И. Б. Морозова // Сучасні дослідження з іноземної філології. – Ужгород : ТзОВ «Папірус-Ф», 2007. – Вип. 5. – С. 317 – 323.
9. Морозова И. Б. Маска, я Вас знаю? (Функциональные типы вербальной мимики в англоязычном диалоге) / И. Б. Морозова // Одеський лінгвістичний вісник: науково-практичний журнал. – Випуск №6. – Спеціальний випуск з нагоди ювілею В.Я Мізецької – д. філол. н., проф.,

- зав. каф. іноземних мов Національного університету «Одеська юридична академія». – Національний університет Одеська юридична академія, 2015. – С. 78-84
10. Морозова І.Б. Психолінгвістическая суцность коммунікативного лідерства: гештальт-аналіз / І.Б. Морозова, Е.А. Пожарицкая // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія “Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов”. – 2016. – Вип. 84. – С. 17-25.
  11. Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів : Колективна монографія / за заг. ред. Ковалевської Т.Ю. – Одеса: ПолиПринт, 2016. – 362 с. – Розділ 3. Лінгвістична інтерпретація сугестивних дискурсів: Морозова І.Б. Мовленнєві сигнали як особлива техніка оптимізації міжособистісного спілкування. – С. 247 – 254.
  12. Морозова І.Б. Комунікативно-синтаксичні особливості дитячого мовлення в жанрі інтерв'ю / І.Б. Морозова, Т.-Є. Цапенко // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса: «Астропринт», 2017. – № 28. – С. 14-21.
  13. Морозова І.Б. Соціальний гештальт личности сквозь призму речевого етикета / І.Б. Морозова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Зб. наук. праць. – Випуск ХХ. – Херсон: ХДУ, 2017. – С. 123-136.
  14. Морозова І.Б. Мовленнєвий портрет комунікативного лідера (гештальт-синтаксичний аспект розгляду) / І.Б. Морозова, О.О. Пожарицька, О.О. Степаненко // Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю д.філол.н., проф. Таранця В.Г., м. Одеса, 23-24 березня 2018. – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2018. – С. 98-100.
  15. Морозова І. Б. Покладемо квіти на могилу Елджернона: гештальт-маркери синтаксичного профайлінгу особистості / І.Б. Морозова // Актуальні питання іноземної філології: наук. журн. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018. – № 8. – С.214 -221.
  16. Морозова І.Б. Психолінгвістическіе основы создания позитивного имиджа отрицательного героя // Тэарэтычныя і прыкладныя аспекты этналагічных даследаванняў : зборнік навуковых артыкулаў / пад навук. рэд. : Н.П. Мартысюк – Мінск : БНТУ, 2019. – С. 294-298.
  17. Morozova I. B. Compliments as a specific methodological approach of optimizing the process of teaching foreign languages / Morozova I. B., Abramova Ie. Yu. // Advanced trends of the modern development of philology in European countries : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2019. – Pp. 136-156.
  18. Тер-Минасова С.Г. Словосочетание в научно-лингвистическом и дидактическом аспектах. – М., 1981.



- 19.Ткаченко Л.Л. Методичні вказівки до курсу “Теоретична граматики англійської мови”. – Херсон, 2002.
- 20.Bach E. Syntactic Theory. – N.Y., 1974.
- 21.Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. – Cambr., Mass., 1965.
- 22.Chomsky N. Language and Mind. – N.Y., 1972.
- 23.Fries Ch.C. The Structure of English. – N.Y., 1952.
- 24.Ganshina M.A., Vasilevskaya N.M. English Grammar. – M., 1964.
- 25.Gleason H.A. An Introduction to Descriptive Linguistics. – N.Y., 1961.
- 26.Halliday M.A.K. An Introduction to Functional Grammar. – Lnd, 1985.
- 27.Ilyish B.A. The Structure of Modern English. – L., 1971.
- 28.Irtenyeva N.F., Barsova O.M., Blokh M.Y., Shapkin A.P. A Theoretical English Grammar. – M., 1969.
- 29.Khaimovich B.I., Rogovskaya B.I. A Course of English Grammar. – M., 1967.
- 30.Leech G., Svartvik I. A Communicative Grammar of English. – M., 1983.
- 31.Nida E. Morphology. – Ann Arbor, 1965.
- 32.Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik I. A Comprehensive Grammar of the English Language. – Ldn. – N.Y., 1987.
- 33.Palombara L.E. An Introduction to Grammar: Traditional, Structural, Transformational. – Cambr., Mass., 1976.
- 34.Raevskaya N.N. Modern English Grammar. – K., 1967.
- 35.Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. Cambridge University Press; 2nd edition. – 2003. – 506 p.

#### **4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.**

#### **5. Методи діагностики успішності навчання**

Оцінювання усних відповідей, завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, усна відповідь під час складання іспиту. Види контролю: поточний (15 балів протягом кожного з двох змістових модулів; два тести по 15 балів) та підсумковий (тест та презентація з аналізом граматичної проблеми чи наукової розвідки з теоретичної граматики – 40 балів).